

Konsumenterna och miljön

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet en skrivelse från regeringen (skr. 2001/02:68) om konsumenterna och miljön. Vidare behandlar utskottet fyra motioner som har väckts med anledning av skrivelsen.

I skrivelsen lämnar regeringen en lägesrapport om det arbete som regeringen och dess myndigheter bedriver för att uppnå miljömålet i konsumentpolitiken. Vad som anförts i skrivelsen föranleder inga erinringar från utskottets sida. Utskottet avstyrker bifall till samtliga motionsyrkanden.

Till betänkandet har fogats tio reservationer och tre särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Inledning.....	5
Utskottets överväganden	9
Medel för att uppnå miljömålet	9
Konsumentverkets uppgifter.....	10
Gröna nyckeltal	11
Näringslivets informationsansvar	12
Undervisning och forskning	13
Informationscentrum för bioteknik.....	15
Källsortering	16
Emballage	18
Miljömärkning.....	19
Nordisk miljömärkning.....	21
Märkning av kött	24
Märkning av fisk.....	25
Miljövarudeklarationer	27
Boende och resande	30
Frivillig verksamhet.....	31
Reservationer.....	34
1. Medel för att uppnå miljömålet (punkt 1).....	34
2. Konsumentverkets uppgifter (punkt 2).....	34
3. Gröna nyckeltal (punkt 3).....	35
4. Undervisning och forskning (punkt 5).....	36
5. Informationscentrum för bioteknik (punkt 6)	36
6. Emballage (punkt 8)	37
7. Miljömärkning (punkt 9)	37
8. Miljömärkning (punkt 9)	38
9. Nordisk miljömärkning (punkt 10).....	38
10. Boende och resande (punkt 14)	39
Särskilda yttranden.....	40
1. Källsortering.....	40
2. Märkning av kött	40
3. Miljövarudeklarationer	40
Bilaga Förteckning över behandlade förslag	42
Skrivelsen	42
Följdmotioner	42

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Medel för att uppnå miljömålet

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L11 yrkande 2 samt 2001/02:L14 yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (m)

2. Konsumentverkets uppgifter

Riksdagen avslår motion 2001/02:L11 yrkande 5.

Reservation 2 (m)

3. Gröna nyckeltal

Riksdagen avslår motion 2001/02:L13 yrkande 7.

Reservation 3 (kd)

4. Näringslivets informationsansvar

Riksdagen avslår motion 2001/02:L12 yrkande 2.

5. Undervisning och forskning

Riksdagen avslår motion 2001/02:L11 yrkande 1.

Reservation 4 (m)

6. Informationscentrum för bioteknik

Riksdagen avslår motion 2001/02:L13 yrkande 6.

Reservation 5 (kd)

7. Källsortering

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L12 yrkande 3 och 2001/02:L13 yrkande 11.

8. Emballage

Riksdagen avslår motion 2001/02:L13 yrkande 10.

Reservation 6 (kd)

9. Miljömärkning

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L11 yrkande 3 och 2001/02:L13 yrkande 1.

Reservation 7 (m)

Reservation 8 (kd)

10. Nordisk miljömärkning

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L11 yrkande 4 och 2001/02:L14 yrkande 4.

Reservation 9 (m)

11. Märkning av kött

Riksdagen avslår motion 2001/02:L13 yrkande 2.

12. Märkning av fisk

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L13 yrkande 3 och 2001/02:L14 yrkande 5.

13. Miljövarudeklarationer

Riksdagen avslår motion 2001/02:L13 yrkandena 4, 5, 8 och 9.

14. Boende och resande

Riksdagen avslår motion 2001/02:L14 yrkandena 3, 6, 7 och 8.

Reservation 10 (v)

15. Frivillig verksamhet

Riksdagen avslår motion 2001/02:L12 yrkandena 1 och 4.

16. Regeringens skrivelse 2001/02:68

Riksdagen lägger regeringens skrivelse 2001/02:68 till handlingarna.

Stockholm den 2 april 2002

På lagutskottets vägnar

Tanja Linderborg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tanja Linderborg (v), Rolf Åbjörnsson (kd), Marianne Carlström (s), Christel Anderberg (m), Rune Berglund (s), Karin Jeppsson (s), Henrik S Järrel (m), Nikos Papadopoulos (s), Elizabeth Nyström (m), Marina Pettersson (s), Christina Nenes (s), Tasso Stafilidis (v), Kjell Eldensjö (kd), Berit Adolfsson (m), Anders Berglöv (s), Ana Maria Narti (fp) och Petra Gardos (m).

Inledning

Miljömålet – allmän bakgrund

Nuvarande nationella mål för konsumentpolitiken fastställdes av riksdagen hösten 2001 (prop. 2000/01:135, bet. 2001/02:LU2, rskr. 51). Beslutet innebär att de nationella målen för konsumentpolitiken skall vara att konsumenternas ställning och inflytande på marknaden skall stärkas (inflytandemålet), att hushållen skall ha goda möjligheter att utnyttja sina ekonomiska och andra resurser effektivt (hushållningsmålet), att konsumenternas hälsa och säkerhet skall skyddas (säkerhetsmålet), att sådana konsumtions- och produktionsmönster utvecklas som minskar påfrestningarna på miljön och bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling (*miljömålet*) samt att konsumenterna skall ha tillgång till god vägledning, information och utbildning (kunskapsmålet).

Miljömålet infördes första gången år 1995 (prop. 1994/95:140, bet. LU32, rskr. 438). Riksdagsbeslutet hösten 2001 innebar inga ändringar beträffande miljömålets formulering.

Bakom införandet av miljömålet i konsumentpolitiken låg en strävan att starkare betona sambandet mellan konsumtion och miljö. En viktig konsumentpolitisk uppgift ansågs vara att försöka uppnå sådana konsumtionsmönster som belastar miljön så lite som möjligt. Vidare betonades vikten av att påverka även produktionen i denna riktning.

I samband med att riksdagen hösten 2001 bestämde de nuvarande målen för konsumentpolitiken fastställdes också delmål i syfte att bidra till att de övergripande målen för konsumentpolitiken skall uppnås. Delmålen representerar verksamhetsområden som är särskilt viktiga för konsumenterna och avser områden där det finns konsumentpolitiska verktyg att tillgå för att uppnå konkreta förbättringar för konsumenterna.

Ett av delmålen rörande miljömålet är att miljömärkningen och den etiska märkningen skall få en större spridning. Sådana märkningar är viktiga verktyg för att konsumenterna skall kunna göra väl överlagda val på marknaden.

1998 års skrivelse: Konsumenterna och miljön – en handlingsplan för hållbar utveckling

Centrala frågor rörande miljömålet var föremål för riksdagens överväganden våren 1998 med anledning av en skrivelse från regeringen om konsumenterna och miljön. I den då aktuella skrivelsen (skr. 1997/98:67) lade regeringen fram en handlingsplan för arbetet med att uppfylla miljömålet. Planen utgjorde ett led i arbetet för att uppnå en hållbar utveckling och syftade till att inleda en process vars syfte var att uppmuntra och underlätta för hushållen att ta ett ökat ansvar för miljön och resurshushållningen. Det var, enligt regeringen, angeläget att insatser gjordes så att miljömålet även i praktiken fick samma tyngd som övriga konsumentpolitiska mål.

I 1998 års skrivelse redovisade regeringen sin avsikt att ge Konsumentverket ett sektorsansvar för konsumentrelaterade konsumentfrågor samt uppgiften att formulera sektorsmål för att precisera miljömålet.

Vidare betonades att mer kunskap behövs om frågor som rör konsumenterna och miljön som grund för beslut om åtgärder och uppföljning. Utökad förmedling av kunskap och information till hushållen var en central del av handlingsplanen.

I skrivelsen presenterades olika åtgärder som regeringen ansåg vara viktiga när det gäller konsumtionen och produktionen av varor och tjänster. Också frågor om hushållens boende och resande behandlades varvid ansågs att konsumenternas val av transportmedel och bostad måste underlättas genom bättre information om miljöaspekter.

Därutöver betonades i skrivelsen den lokala verksamhetens betydelse och behovet av att stöd till frivillig verksamhet som rör konsumentrelaterade miljöfrågor prioriterades. Också betydelsen av aktivt internationellt arbete lyftes fram.

I skrivelsen uttalade regeringen sin avsikt att senast år 2001 återkomma till riksdagen med en lägesrapport om hur arbetet med miljömålet i konsumentpolitiken fortskrider och senast år 2002 redovisa effekterna av detta arbete.

Vid behandlingen av 1998 års skrivelse uttryckte utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande 1997/98:LU21 sin tillfredsställelse över den framlagda handlingsplanen. En plan för att inleda en process som syftar till att uppmuntra och underlätta för hushållen att ta ansvar för miljön har, framhöll utskottet, ett betydande värde och de åtgärder regeringen förutskickade antogs kunna leda till att målkonflikter lättare kunde identifieras och undvikas. Mycket talade, enligt utskottet, för att åtgärderna var ägnade att bidra till en utveckling som främjar ett samhälle grundat på hållbarhet.

2002 års skrivelse – Konsumenterna och miljön

I enlighet med vad regeringen utlovade år 1998 lämnas i förevarande skrivelse en lägesrapport om det arbete som regeringen och dess myndigheter bedriver för att uppnå miljömålet i konsumentpolitiken.

När det gäller sektorsansvaret för konsumentrelaterade miljöfrågor framgår av skrivelsen att Konsumentverket nu fått ett sådant ansvar. Sektorsansvaret innebär att myndigheten har ett ansvar för att vara samlande, stödjande och pådrivande i arbetet för en ekologiskt hållbar utveckling inom konsumentområdet. För att fullgöra sektorsansvaret och tydliggöra ansvarsfördelningen har Konsumentverket träffat samverkansavtal med Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen. Inom Regeringskansliet övervägs för närvarande hur myndigheternas sektorsansvar kan vidareutvecklas.

I fråga om sektorsmål för konsumentrelaterade miljöfrågor har Konsumentverket lämnat förslag som preciserar miljömålet samt förslag till åtgärder som verket bör arbeta med. Vidare har Konsumentverket tagit fram förslag till sådana indikatorer som behövs för att kunna mäta vilken effekt konsument-

nas insatser för miljön har samt för att mäta i vad mån verkets åtgärder ger resultat.

Kunskapsuppbyggnaden inom området konsumtion och miljö sker bl.a. genom olika undersökningar om konsumenternas beteenden, metodutveckling inom varuprovningsverksamheten och genom forskning. Av skrivelsen framgår vidare att Konsumentverket fått huvudansvaret för den kunskapsförmedling och de informationssatsningar som föreslogs i 1998 års skrivelse och att verket numera har en webbplats med hushållsrelaterad miljöinformation avseende 14 produktgrupper. När det gäller åtgärder som rör konsumtionen och produktionen av varor och tjänster upplyser regeringen att i de flesta varuprovningar som Konsumentverket genomför har olika miljöaspekter beaktats och att provningarna i vissa fall lett till att marknadsföringen av en vara har förändrats. En ökad användning av miljöargument i marknadsföringen har lett till en ökad bevakning från Konsumentverkets sida.

När det gäller miljömärkning upplyser regeringen att både en nationell och en nordisk utvärdering har genomförts av miljömärkningen Svanen. Vidare redovisas resultaten av utvärderingarna och regeringens bedömning av vilka fortsatta åtgärder som behövs.

I fråga om åtgärder som rör boendet uppges att förslag till system för deklarationer av egenskaper hos olika typer av byggnader för närvarande bereds inom Regeringskansliet. Energimyndigheten har regeringens uppdrag att studera om mätperiodens längd bör regleras och om preliminärdebitering av elförbrukning bör avskaffas. I fråga om åtgärder som rör resandet upplyser regeringen att Konsumentverket bedriver en omfattande informationsverksamhet om bilar miljöegenskaper. Verket för också förhandlingar med såväl bilbranschen som kollektivtrafikföretag för att få fram de miljömässigt bästa resealternativen.

När det gäller stöd till lokal och frivillig verksamhet erinrar regeringen om att projektstödet till organisationer som arbetar med konsumentfrågor utökats till drygt 5,2 miljoner kronor fr.o.m. budgetåret 2002. Regeringen avser att inom ramen för dessa medel prioritera projekt inom miljöorganisationer som vill arbeta med konsumentfrågor.

I skrivelsen redovisas avslutningsvis visst internationellt samarbete.

Också när det gäller den nu aktuella skrivelsen vill utskottet uttrycka sin tillfredsställelse. Genom lägesrapporten har riksdagen fått värdefull information om det arbete som regeringen och dess myndigheter bedriver för att uppnå miljömålet i konsumentpolitiken och tillfälle har skapats för riksdagen och dess ledamöter att få en djupare inblick i pågående arbete.

Motionerna

Med anledning av skrivelsen har väckts fyra motioner innehållande 28 motionsyrkanden. Motionsspörsmålen gäller bl.a. medel för att uppnå miljömålet, Konsumentverkets uppgifter, s.k. gröna nyckeltal, näringslivets informationsansvar, undervisning och forskning, olika frågor rörande bioteknik, källsortering, märkning samt boende och resande.

En förteckning över motionsförslagen finns i bilagan till betänkandet.

Flera av motionsförslagen har varit föremål för behandling för fyra månader sedan i utskottets betänkande 2001/02:LU2. Utskottet har mot den bakgrunden, i linje med vad som föreslagits av Riksdagskommittén (2000/01:RS1) och konstitutionsutskottet (bet. 2000/01:KU23), ansett sig i betänkandet kunna redovisa och behandla dessa motioner på ett för lagutskottets del förenklat sätt.

Utskottets överväganden

Medel för att uppnå miljömålet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om hur miljömålet skall uppnås. Utskottet hänvisar till bl.a. tidigare ställningstaganden. *Jämför reservation nr 1 (m).*

Motionerna

Christel Anderberg m.fl. (m) anser i motion L11 att incitamenten till nya produkter som till rimliga priser erbjuder konsumenterna miljövänliga lösningar försvinner utan konkurrens. Konsumentpolitiken måste syfta till att öka den konkurrensutsatta sektorn, vidga området för privat näringsverksamhet och minska det offentliga ägandet. Ett tillkännagivande yrkas om konkurrensens vikt för att man skall uppnå miljömålen (yrkande 2).

I motion L14 yrkar Jonas Ringqvist m.fl. (v) ett tillkännagivande om att de mycket stora skillnaderna mellan olika inkomstgruppers resursanvändning och miljöbelastning måste prägla arbetet med att få till stånd hållbara konsumtionsmönster (yrkande 1). Vidare yrkas ett tillkännagivande om att regeringen bör genomföra en samlad översyn av drivkrafter som påverkar konsumenter till mer miljöanpassade konsumtionsmönster samt drivkrafter som motverkar miljöanpassade konsumtionsmönster (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Riksdagen har vid flera tillfällen tidigare avslagit motionsyrkanden med samma inriktning som det nu aktuella yrkande 2 i motion L11 (se bl.a. bet. 2001/02:LU2). Utskottet har inte heller nu någon annan principiell uppfattning till motionsspörsmålet och anser att den konsumentpolitik som bedrivs har stor betydelse för en väl fungerande marknad. Konsumentpolitiskt betingade åtgärder bidrar i allra högsta grad till en effektiv konkurrens på sunda villkor. Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion L11 yrkande 2.

Utskottet förutsätter att motionsspörsmålen i motion L14 yrkandena 1 och 2 beaktas av Konsumentverket inom ramen för verkets sektorsansvar. Motionsyrkandena bör därför inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion L14 yrkandena 1 och 2.

Konsumentverkets uppgifter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om att Konsumentverkets myndighetsuppgifter bör skiljas från verkets övriga uppgifter. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstagande från riksdagens sida.

Jämför reservation nr 2 (m).

Skrivelsen

I augusti 1998 infördes ett sektorsansvar för konsumentrelaterade miljöfrågor vid Konsumentverket. Enligt förordning (1995:868) med instruktion för Konsumentverket skall verket vara samlande, stödjande och pådrivande i förhållande till andra berörda parter i frågor som rör konsumentrelaterade miljöfrågor. Dessutom framgår det av förordningen att ett av verkets fyra mål för verksamheten skall vara att medverka till att sådana produktions- och konsumtionsmönster utvecklas som minskar påfrestningarna på miljön och bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling. För detta ändamål har en särskild miljöenhet inrättats på verket.

Sektorsansvaret och det nya miljömålet har inneburit att Konsumentverket tydligare har integrerat miljöhänsyn i verksamheten. Inom ramen för sitt sektorsansvar har verket arbetat för att få fram bättre produkter och system som kan underlätta undersökningar, varuprovningar och informationsspridning.

Motionen

I motion L11 anför Christel Anderberg m.fl. (m) att Konsumentverkets uppgifter i dag är för allomfattande, vilket leder till en splittring av verksamheten. Det finns risk för att verket missar kärnuppgiften att kontrollera produkter samt utöva tillsyn över den konsumenträttsliga lagstiftningens efterlevnad när det åläggs alltfler gränsöverskridande uppgifter. Arbetet kan, enligt motionärerna, effektiviseras genom att myndighetsuppgifterna skiljs från de övriga uppgifterna, t.ex. genom en privatisering av förlagsverksamheten och provtagningsverksamheten. Frivilliga organisationer av engagerade konsumenter och producenter bör tillåtas växa fram. Detta bör ges regeringen till känna (yrkande 5).

Utskottets ställningstagande

Ett motsvarande motionsyrkande behandlades av utskottet i november 2001 i det av riksdagen godkända betänkandet 2001/02:LU2. Enligt utskottets mening borde målen för Konsumentverkets verksamhet anpassas till de nya mål för konsumentpolitiken som utskottet då lade fast; inflytandemålet, hushållningsmålet, säkerhetsmålet, miljömålet och kunskapsmålet. I övrigt förutsatte utskottet att verkets uppgifter och organisation kontinuerligt diskuteras inom ramen för myndighetsdialogen och att regeringen tar de initiativ som kan

anses vara erforderliga. Motionsyrkandet avstyrktes, och riksdagen följde utskottet.

Utskottet finner inte anledning att nu, fyra månader senare, inta någon annan ställning i frågan. Motion L11 yrkande 5 bör därför avslås.

Gröna nyckeltal

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande som gäller beräkningen av gröna nyckeltal. Utskottet hänvisar till pågående arbete. *Jämför reservation nr 3 (kd).*

Skrivelsen

Som ett led i Konsumentverkets sektorsansvar har verket lämnat förslag till sektorsmål som preciserar miljömålet i konsumentpolitiken samt förslag till åtgärder som verket bör arbeta med. Vidare har verket tagit fram förslag till sådana indikatorer som behövs för att kunna mäta vilken effekt konsumenternas insatser för miljön har samt i vad mån verkets åtgärder ger resultat. Bland annat har verket utvecklat möjligheten att utifrån försäljning av miljömärkta produkter fastställa ett s.k. grönt nyckeltal, vilket är avsett att ge mått på hur omställningen till ett hållbart samhälle fortskrider och skall spegla konsumenternas produktval.

Nyckeltalet anger det ekonomiska värdet av miljömärkta varor som säljs i konsumentledet. Förslaget går ut på att utnyttja det absoluta värdet på försäljning av miljömärkta konsumentprodukter.

Motionen

Kjell Eldensjö m.fl. (kd) anser i motion L13 att frivilliga miljöinsatser är viktiga och måste uppmuntras och kompletteras så att det t.ex. lönar sig för företag att investera i produktion och utveckla ny teknik för att höja kvaliteten och minska resursåtgången. Ett exempel är införandet av miljöledningssystem såsom ISO och EMAS. Processen att bli certifierad är dock kostsam, varför det är mest stora företag som certifieras. Enligt motionärernas uppfattning måste regeringen förändra systemet så att även företag som arbetar enligt enklare miljöledningssystem, och som inte certifieras, tas med i beräkningarna av de gröna nyckeltalen. Detta bör ges regeringen till känna (yrkande 7).

Utskottets ställningstagande

Av skrivelsen framgår att regeringen arbetar med att ta fram siffror för de gröna nyckeltalen på ett enklare sätt och med större precision. Utskottet förutsätter att regeringen i detta arbete även beaktar dels de mindre företagens förutsättningar att certifieras, dels sådana företag som arbetar enligt enklare

miljöledningssystem så att de gröna nyckeltalen ger en rättvisande bild av de miljöproducerade varor som säljs till konsumenterna.

Utskottet anser att resultatet av det pågående arbetet bör avvaktas och finner inte nu skäl att förorda bifall till motion L13 yrkande 7.

Näringslivets informationsansvar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om näringslivets informationsansvar till konsumenterna. Utskottet hänvisar till riksdagens tidigare ställningstagande.

Bakgrund

I proposition 2000/01:135 Handlingsplan för konsumentpolitiken 2001–2005 konstaterade regeringen att en stor del av konsumenternas inkomster används för köp av dagligvaror och att, enligt Konsumentverkets beräkningar, endast boendet är en större utgiftspost. Regeringen gjorde mot den bakgrunden bedömningen att konsumenterna behöver god information om dagligvaror för att kunna göra väl övervägda val. Konsumenternas krav på informationen om t.ex. etiska aspekter och miljöaspekter ansågs vidare berättigade och borde därför i möjligaste mån tillgodoses.

Regeringen redovisade i propositionen att man avsåg att lämna ett uppdrag till Konsumentverket att i samråd med Statens livsmedelsverk och övriga berörda myndigheter utreda möjligheterna att ge konsumenterna tillgång till IT-baserad konsumentinformation om dagligvaror. I uppdraget skulle ingå att överväga hur behovet av s.k. etisk information och information till grupper med särskilda behov kan tillgodoses.

Av Konsumentverkets regleringsbrev den 20 december 2001 för budgetåret 2002 framgår bl.a. att verket skall vidareutveckla informationen till konsumenterna.

Motionen

Christina Axelsson och Anita Johansson (båda s) anser i motion L12 att det är viktigt att information om dagligvarornas miljöpåverkan kommer konsumenterna till del. Därför skall butiksförsäljare kunna informera konsumenterna om produkterna. Enligt motionärernas uppfattning bör näringslivet ges ett ansvar att utbilda försäljarna i konsumentinformation och varornas miljöeffekter. Detta bör ges regeringen till känna (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Ett motionsyrkande med motsvarande innehåll avstyrktes av utskottet i november 2001 i betänkande 2001/02:LU2. Utskottet kunde då inte se att det förelåg någon motsättning mellan motionärernas uppfattning och den princi-

piella inställning som regeringen redovisat i den då aktuella propositionen i fråga om vikten av god information om dagligvaror.

Vad utskottet anförde för fyra månader sedan torde alltså äga giltighet, varför utskottet föreslår att riksdagen avslår motion L12 yrkande 2.

Undervisning och forskning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande som gäller undervisning och forskning. Utskottet kan inte se att det föreligger några väsentliga meningsmotsättningar mellan motionärerna och regeringen. *Jämför reservation nr 4 (m).*

Motionen

I motion L11 anför Christel Anderberg m.fl. (m) att genom kunskap och information får konsumenter ett verkligt inflytande över sin vardagliga konsumtion och känner att de kan påverka de globala miljöproblemen. Ökade kunskaper i grundläggande konsumentkunskap är därför den bästa konsumentomsatsningen. Det är, enligt motionärerna, av vikt att Skolverket nu följer upp den nya kursplanen, där hem- och konsumentkunskap ingår med förnyade målformuleringar. Vidare, anför motionärerna, genererar forskning underlag för arbetet med att förbättra information om och till konsumenter. En fri forskning har alla förutsättningar att uppnå dessa mål. Statens uppgift är således inte att detaljstyra utan att skapa förutsättning för utveckling och bibehållande av starka och självständiga forskningsinstitutioner. I motionen begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om vikten av kunskap och information (yrkande 1).

Skrivelsen och utskottets ställningstagande

I skrivelsen upplyser regeringen att den nya kursplanen betonar behovet av konsumentkunskap och anger att skolan med sin undervisning i ämnet bl.a. skall sträva efter att eleven ”utvecklar förståelse och ett bestående intresse för hur handlingar i hushållet samspelar med hälsa, ekonomi och miljö såväl lokalt som globalt”. I gymnasieskola och gymnasial vuxenutbildning finns inte konsumentkunskap som ett eget ämne. Däremot tar flera ämnen upp snarlika frågor, och rent generellt betonas i programmålen och kursplanerna bl.a. förmågan att kritiskt granska och överväga olika alternativ innan slutligt val fattas.

I skrivelsen hänvisas vidare till de s.k. miljöskolorna. Syftet med utnämningen till miljöskola är att utveckla undervisningen och skapa insikter, förståelse och handlingsberedskap hos elever mot en hållbar utveckling. Som exempel nämns att undervisningen skall bidra till att eleverna utvecklar en

livsstil och ett konsumtionsmönster som främjar en ekologiskt hållbar utveckling.

Regeringen redovisar också det särskilda stöd till kompetensutveckling av lärare i naturvetenskap, teknik och miljö som under perioden 1999–2000 lämnats. Skolverket fördelar medlen till kommunerna för grundläggande ämnesmässig kompetensutveckling.

Av skrivelsen framgår vidare att år 1997 inrättades i Göteborg ett nätverk av forskare kallat FIK – forskarnätverk för interdisciplinär konsumentforskning. FIK består för närvarande av omkring 90 forskare från olika ämnesdiscipliner med representanter från olika universitet och högskolor runt om i Sverige. Syftet med nätverket är att bidra till att tvärvetenskaplig forskning genereras och att möjliggöra samarbete över ämnesgränserna.

På initiativ av FIK inrättades i Göteborg våren 2001 Centrum för konsumentforskning (CFK). Syftet med verksamheten är att initiera och bedriva flerdisciplinär forskning som utgår från konsumenternas perspektiv. Etableringen har skett i form av en centrumbildning vid Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola AB. Forskningen vid CFK skall inriktas på exempelvis hushållens ekonomi, varuförsörjning, reklamens påverkan samt teknik, funktion, miljö och säkerhet hos produkter. CFK har till uppgift att skapa möjligheter till forskningssamarbete mellan forskare från olika fakulteter och institutioner, bidra till utveckling av kunskap och nya infallsvinklar genom att skapa ett forum för kontakter nationellt och internationellt mellan forskare men också mellan forskare och företag, myndigheter och organisationer, medverka i forskarutbildning samt anordna kurser, seminarier och workshoppar.

Ett ekonomiskt bidrag till Centrum för konsumentforskning i Göteborg (CFK) har beslutats för att under en treårig uppbyggnadsperiod stödja konsumentforskningen. Vid centrumet kommer miljöfrågor att vara en central del i forskningen.

Ett vetenskapligt råd skall inrättas vid Konsumentverket. Rådet skall vara en mötesplats för forskare och praktiker. Därigenom får verket möjlighet att ta del av forskningsresultat vid universitet och högskolor inom konsumentområdet på ett effektivt sätt.

I skrivelsen pekas också på stiftelsen MISTRA som finansierar och organiserar forskning som syftar till att lösa strategiska miljöproblem. Arbetet är inriktat på att ta ett helhetsgrepp om hela livsmedelskedjan, från bonde till konsument. Man arbetar med attityd- och beteendestudier och kommer att studera konsumenternas faktiska beteende vid inköp, transport och beredning av maten. Projektet startade år 1996 och är tänkt att pågå till år 2004.

Av Konsumentverkets regleringsbrev den 20 december 2001 framgår att verket har fått i uppdrag att senast den 31 juli 2002 föreslå hur ett vetenskapligt råd vid myndigheten skulle kunna se ut i fråga om omfattning, organisationsstruktur, samarbetspartner, arbetssätt m.m. Vidare följer av regleringsbrevet att verket skall vidareutveckla utbildningen till konsumenterna genom insatser som syftar till att öka ungdomars konsumentkunskaper, genom att i

samarbete med Skolverket utarbeta en särskild kursplan i konsumenträtt och privatekonomi och genom insatser öka lärares kunskaper i konsumentfrågor.

Utskottet kan mot bakgrund av vad som sålunda redovisats inte se att det föreligger några mer väsentliga meningsmotsättningar mellan motionärerna och regeringen när det gäller synen på undervisning och forskning på konsumentområdet.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion L11 yrkande 1.

Informationscentrum för bioteknik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om att inrätta ett informationscentrum för bioteknik. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete i Regeringskansliet. *Jämför reservation nr 5 (kd).*

Bakgrund

Bioteknik är när man utnyttjar egenskaper hos celler eller celldelar i tekniska sammanhang. Biotekniska metoder används inom många områden och för mycket skiftande ändamål, t.ex. för att framställa läkemedel och vaccin, för att framställa livsmedel och foder, för att rena vatten, luft och mark och för växt- och djurförädling.

Avgörande för den moderna bioteknikens utveckling är framstegen inom molekylärbiologin, där särskilt gentekniken har haft – och har – stor betydelse. Genteknik utgör ett samlingsbegrepp för flera olika metoder för isolering, mångfaldigande och inplanterande av genetiskt material i levande celler. Gentekniken har särskilt kommit att tillämpas inom den naturvetenskapliga och medicinska grundforskningen och växtförädlingen. Regleringen av gentekniken inom jordbruk och handel är i dag föremål för översyn både inom landet och internationellt.

Bioteknikkommittén lade år 2000 fram betänkandet (SOU 2000:103) Att spränga gränser – Bioteknikens möjligheter och risker. Kommittén konstaterar att medborgarnas möjligheter till insyn och medinflytande i den snabba biotekniska utvecklingen är otillräckliga och ses som ett uppenbart demokratiskt problem. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Motionen

Kjell Eldensjö m.fl. (kd) anför i motion L13 att studier visar att svenskar generellt sett har en mer negativ hållning till genetiskt modifierade organismer (GMO) än de flesta andra i Västeuropa. Detta måste, anser motionärerna, tas på största allvar. Ett informationscentrum för bioteknik bör upprättas. Detta bör ges regeringen till känna (yrkande 6).

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är viktigt att information om genmodifierade produkter är lättillgänglig för konsumenterna. Bioteknikkommittén har också föreslagit att konsumenternas krav på ett fritt och informerat val när det gäller livsmedel måste tillgodoses och att genetiskt framställda produkter skall omfattas av krav på obligatorisk märkning under hela framställningsprocessen från råvara till slutprodukt. I avvaktan på resultatet av den fortsatta beredningen av Bioteknikkommitténs betänkande är utskottet inte berett att för närvarande förorda bifall till motionsyrkandet.

Riksdagen bör därför avslå motion L13 yrkande 6.

Källsortering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om insamling av trasiga elartiklar och annat farligt avfall. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete inom Regeringskansliet.

Bakgrund

Kommunerna ansvarar enligt 15 kap. miljöbalken för insamling, transport och omhändertagande av hushållsavfall som inte är föremål för s.k. producentansvar. Kommunen bestämmer själv hur avfallshanteringen skall organiseras och beslutar om den avgift som hushållen skall betala för tjänsten.

Såvitt avser vissa produkter har det införts ett författningsreglerat producentansvar i syfte att skapa en drivkraft för producenterna att utveckla produkter som är mindre miljöbelastande och att skapa en miljöriktig hantering. Producentansvaret gäller returpapper, däck, förpackningar, bilar samt elektriska och elektroniska produkter.

I och med producentansvaret har också hushållen fått ett ansvar för utsortering av avfall och avlämning av detta avfall vid samlingsstationer som producenterna tillhandahåller. Ansvaret för information om denna avfallshandling delas mellan producenter och kommunerna. Källsortering av avfall tillhandahålls därför av både producenter och kommuner.

Riksdagens revisorer granskade i slutet av 1990-talet effekterna av det producentansvar som infördes år 1994. Enligt revisorernas rapport (Rapport 1998/99:11, Riksdagens revisorer, Producentansvarets betydelse i avfallshandling) fanns det problem med bl.a. bristande tillgänglighet till återvinningsstationerna.

Detta föranledde regeringen att tillsätta en utredning om producentansvaret. Utredningens uppdrag var att göra en bred översyn av producentansvaret samt att utreda hur garantier för producentansvarets fullföljande och funktion skulle kunna utformas. Utredningen lämnade sitt slutbetänkande den 5 december 2001 (SOU 2001:102) Resurs i retur. Ett av utredningens förslag

innebär en utökad fastighetsnära insamling av avfall. Det har inhämtats att regeringen avser att under år 2002 ta ställning till utredningens förslag.

Skrivelsen

Regeringen konstaterar att hushållen har en viktig roll i kretsloppsarbetet genom källsortering av avfall på platser som tillhandahålls av producenter och kommuner. I skrivelsen hänvisas till att det införts ett författningsreglerat producentansvar samt att regeringen har föreslagit att den totala mängden genererat avfall inte bör öka och att mängden deponerat avfall skall minska med 50 % till år 2005.

Vidare framhålls bl.a. Konsumentverkets uppfattning att det är angeläget att skapa ett system med tydliga instruktioner och som täcker insamling av allt hushållsavfall på ett och samma samlingsställe. Det redogörs också för att verket under år 1999 höll överläggningar med representanter för Kommunförbundet och renhållningsbranschen för att få dem att i ökad omfattning beakta konsumentaspekter.

I skrivelsen redovisas vidare den utredning om producentansvar som redogjorts för ovan.

Motionerna

I motion L12 av Christina Axelsson och Anita Johansson (båda s) framhålls vikten av att det finns uppsamlingsplatser nära hushållen så att transporterna och därmed ytterligare miljöbelastning inte ökar. Motionärerna anser att krav därför bör ställas som gör att det går betydligt enklare att lämna trasiga elartiklar. Detta bör ges regeringen till känna (yrkande 3).

Kjell Eldensjö m.fl. (kd) anser i motion L13 att mer måste till för att konsumenterna verkligen skall sortera sitt avfall på rätt sätt. Särskilt angeläget är detta gällande farligt avfall. För att underlätta för konsumenterna att sortera farligt avfall måste, enligt motionärernas uppfattning, insamlingen underlättas. Ett sätt är att införa "hushållsnära insamling", vilket innebär att det finns holkar för farligt avfall i anslutning till hushållens soptunnor. En utredning bör tillsättas för att undersöka möjligheten att införa hushållsnära insamling. Detta bör ges regeringen till känna (yrkande 11).

Utskottets ställningstagande

Utskottet utgår från att de frågor som tas upp i motionerna kommer att beaktas i samband med att regeringen behandlar Producentansvarsutredningens slutbetänkande och avstyrker därför bifall till motionerna L12 yrkande 3 och L13 yrkande 11.

Emballage

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om att minska volymen för varuemballage. *Jämför reservation nr 6 (kd).*

Gällande bestämmelser m.m.

I förordningen (1997:185) om producentansvar för förpackningar finns krav på att förpackningar utformas så att återanvändning och återvinning främjas samtidigt som förpackningens funktion inte begränsas.

Inom EU pågår olika övergripande initiativ på miljöområdet. Kommissionen har föreslagit en integrerad produktpolicy (IPP) samt en ny kemikaliestrategi. Vidare planeras en temainriktad strategi om resurshushållning inom EU:s sjätte miljöhandlingprogram. Syftet med dessa initiativ är bl.a. att minska innehållet av farliga ämnen i produkter och minska resursslöseriet. IPP-förslaget handlar bl.a. om att produktinformation skall införas för alla produkter under de närmaste åren.

Motionen

Kjell Eldensjö m.fl. (kd) yrkar i motion L13 att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen skall verka för att minska volymen av varuemballage, särskilt sådana som består av olika material. Motionärerna anser att många varor i dag har onödigt omfattande och komplicerat emballage (yrkande 10).

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är av stor vikt att emballage inte är mer omfattande än nödvändigt för att skydda produkten i fråga samt att emballagen utformas så att framställningen och avfallsprodukten av dem har så lite negativ inverkan som möjligt på miljön. Mot bakgrund av vad regeringen anför i skrivelsen kan utskottet inte se att det finns någon meningsmotsättning mellan motionärernas synpunkter och regeringens när det gäller onödigt emballage.

Med det anförda föreslår utskottet att motion L13 yrkande 10 avslås.

Miljömärkning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om

- frivillig och självfinansierad varumärkning samt om
- prioritering av miljömärkta varor.

Utskottet hänvisar till bl.a. tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. *Jämför reservation nr 7 (m) och nr 8 (kd).*

Bakgrund

Under senare år har det vuxit fram ett antal märkningssystem som syftar till att visa att vissa produkter eller tjänster uppfyller särskilda kriterier, exempelvis vad gäller miljöbelastning eller produktionsförhållanden. På så sätt ges konsumenten en möjlighet att genom ett aktivt val av produkt eller tjänst göra ett ställningstagande, exempelvis i en viss etisk fråga. Som exempel på sådan märkning kan nämnas frivillig rättvisemärkning, positiv miljömärkning och jämställdhetsmärkning.

Rättvisemärkningen lanserades våren 1997 och garanterar odlare och lantarbetare i tredje världen en skälig ersättning för sitt arbete och bättre betalt än vad det aktuella världsmarknadspriiset medger. Inköpen sker direkt från producenten, som har rätt till avtal på minst ett år och möjlighet till förskottsbetalning. Dessutom ges en premie för ekologisk odling. För anställda krävs minimilöner, och barnarbete får inte förekomma. Bakom den svenska rättvisemärkningen står bl.a. fackliga och kristna organisationer.

Positiv miljömärkning innebär att de produkter som är minst miljöbelastande inom en produktgrupp lyfts fram med hjälp av ett miljömärke. Märkningen bygger på att kriterier fastställs för olika produktgrupper. Kriterierna anger vilka miljö- och funktionskrav som skall vara uppfyllda för att en produkt skall kunna tilldelas miljömärket. Runt om i världen finns en rad olika miljömärken, bl.a. det nordiska miljömärkningssystemet Svanen och den europeiska miljömärkningen EU-blomman.

Jämställdhetsmärkning har som syfte att utveckla kvaliteterna på produkter och tjänster på ett sådant sätt att könsaspekterna beaktas. En märkning skall visa att en produkt eller tjänst är utformad på ett sådant sätt att den är anpassad till både kvinnors och mäns behov och villkor eller genom att tillverkaren tillhandahåller produktvarianter för båda könen.

Skrivelsen

Regeringen anför att miljömärkningen är ett viktigt redskap som används för att uppnå såväl konsument- som miljöpolitiska mål. Det är dels ett av de viktigaste redskapen för att förmedla information till konsumenterna om olika produkters miljöegenskaper, dels ett viktigt redskap i arbeten för en hållbar utveckling och för en miljöorienterad produktpolitik.

Miljömärkningens uppgift är, enligt regeringen, att vägleda konsumenter, och även professionella inköpare, i deras önskan att välja produkter som är mer miljöanpassade än andra i övrigt likvärdiga produkter och på så sätt stimulera en produktutveckling som tar hänsyn till miljön.

I skrivelsen uppges att utvecklingen av miljömärkningssystemen fortsätter kontinuerligt såväl inom det nordiska samarbetet som inom EU.

Motionerna

Christel Anderberg m.fl. (m) anför i motion L11 att för att kunna göra väl underbyggda val behöver konsumenterna information om olika produkters beskaffenhet. När de statliga kraven på etisk märkning, miljömärkning och jämställdhetsmärkning blir för rigida, finns det en risk för att detta leder till nackdelar för konsumenterna. Orimliga krav på detaljmärkning medför, enligt motionärerna, ett minskat utbud och ökade kostnader för konsumenterna. Självreglering och god branschsedvänja är bättre än lagar och regler om statlig märkning. Märkning av varor bör därför vara frivillig och självfinansierad. Motionärerna yrkar att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts om märkning av varor (yrkande 3).

I motion L13 framhåller Kjell Eldensjö m.fl. (kd) att det är av värde för konsumenterna att statliga myndigheter är starkt pådrivande i miljömärkningsfrågan och att de på ett lättillgängligt sätt ger kunskap om de olika miljömärkningarnas innebörd och hur dessa kan jämföras med varandra. Motionärerna vill att tillhandahållande av varor som når upp till kriterierna för miljömärkning i ännu högre grad än i dag skall uppmuntras och prioriteras i den statliga konsumentpolitiken, liksom spridandet av kunskap om deras innebörd och jämförbarhet sinsemellan. Detta bör ges regeringen till känna (yrkande 1).

Utskottets ställningstagande

Vad först gäller motion L11 yrkande 3 vidhåller utskottet sin uppfattning från november 2001 (bet. 2001/02:LU2). Utskottet anser således i likhet med regeringen att miljömärkning och etisk märkning är viktiga verktyg för konsumenterna för att kunna göra väl avvägda val på marknaden. Därtill kommer att varken miljömärkning eller etisk märkning är obligatoriska. Ett bifall till motionsyrkandet torde därför inte tjäna något syfte, varför utskottet avstyrker bifall till motion L11 yrkande 3.

Vad därefter gäller motion L13 yrkande 1 om prioritering och uppmuntran av miljömärkta varor och spridandet av kunskap om dessa, kan utskottet konstatera att Konsumentverket i regeringens regleringsbrev den 20 december 2001 fått i uppdrag bl.a. att öka andelen varor och tjänster som – utöver att vara funktionella och säkra – uppfyller höga krav på miljöanpassning och är försedda med korrekt och relevant information. Vidare skall verket stödja konsumentorganisationer och andra organisationer som engagerar sig i konsumentfrågor. Under år 2002 skall miljöorganisationers konsumentprojekt och projekt med inriktning på grupper som vanligtvis inte nås av konsumentinformation i tillräcklig utsträckning prioriteras.

Med hänvisning härtill kan utskottet inte finna några direkta meningsmot-sättningar mellan motionärerna och regeringen. Det finns därför inte skäl för någon särskild riksdagens åtgärd. Bifall till motion L13 yrkande 1 avstyrks därför.

Nordisk miljömärkning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om självfinansiering av det nordiska miljömärkningssystemet som mål samt om konkurrens-neutralt statligt stöd till miljömärkning. Utskottet hänvisar till bl.a. aviserat regeringsförslag. *Jämför reservation nr 9 (m).*

Det nordiska miljömärkningssystemet

Det nordiska miljömärkningssystemet Svanen infördes år 1989 efter förslag av de nordiska konsumentministrarna. Målet med miljömärkningssystemet Svanen är att det skall främja utveckling, produktion och marknadsföring av produkter som har reducerad påverkan på miljön under hela sin livscykel. Syftet är även att förbättra informationen till konsumenterna om produkters påverkan på miljön. Märkningen är positiv (framhåller en produkt som är mer miljöanpassad än en annan) och frivillig för producenterna att använda efter ansökan. Samtliga nordiska länder deltar numera i märkningsordningen. Miljömärket är en stiliserad svan.

Det är Nordiska ministerrådet bestående av konsumentministrarna som beslutar om riktlinjer för verksamheten. De olika nordiska länderna är representerade i en nordisk miljömärkningsnämnd. Nämnden fastställer kriterierna på viss tid. Kriterierna revideras successivt för att säkerställa att de Svanmärkta produkterna hela tiden tillhör de bästa från miljösynpunkt jämfört med andra produkter av samma typ. Hittills har kriterier fastställts för ca 50 produkt-grupper. En miljömärkningslicens i ett av de nordiska länderna ger möjlighet att använda miljömärket i övriga nordiska länder efter registrering.

Svenska staten och dåvarande Standardiseringskommissionen i Sverige (SIS) träffade ett avtal efter beslutet om Svanen för frivillig positiv märkning av produkter. Utgångspunkten för den överenskommelsen var att verksamheten på sikt skulle bli ekonomiskt självbärande och finansieras genom avgifter. I ett inledningsskede, då verksamheten byggdes upp, ansåg regeringen att ett statligt stöd till verksamheten var befogat. Så var också fallet i de övriga nordiska länderna.

Genom en omstrukturering av miljömärkningsverksamheten i Sverige år 1998 kom förvaltningen av Svanen att föras över till ett för ägarna – staten och SIS – icke vinstgivande aktiebolag, SIS Miljömärkning AB. Huvudin-riktningen för bolagets verksamhet skulle vara densamma som i den tidigare organisationen, och bolagets skötsel m.m. skulle som tidigare regleras genom ett avtal mellan ägarna.

Konsumentpolitiska kommitténs delbetänkande

I januari 1999 tillsattes konsumentpolitiska kommittén för att bl.a. i en delrapport utvärdera de organisatoriska formerna och lämna förslag om formerna för det fortsatta statliga engagemanget i det nordiska miljömärkningssystemet. Uppdraget redovisades i ett delbetänkande (SOU 1999:145) Nordisk miljömärkning – det statliga engagemanget. Betänkandet remissbehandlades i början av år 2000.

Målsättningen från regeringens och riksdagens sida har, enligt kommittén, hela tiden varit att miljömärkningen på sikt skall vara självfinansierande genom ersättningar och avgifter från de företag som får sina produkter miljömärkta. Det stöd som under senare år har lämnats till miljömärkningen har motiverats med att det nordiska miljömärkningssystemet kräver ett omfattande nordiskt samarbete. Stödet har varit avsett, konstaterar kommittén, som bidrag till att täcka kostnaderna för kriterieutveckling och revidering av redan fastställda kriterier.

Kommittén gör bedömningen att staten har ett omfattande ansvar och långtgående befogenheter att övervaka att det utsedda organet är och förblir lämpligt för uppgiften. Den föreslår därför att det statliga stödet gradvis reduceras och, i och med utgången av år 2001, begränsas till stöd m.m. för sådant utvecklingsarbete som inte omedelbart är ekonomiskt lönsamt.

Skrivelsen

Regeringen anför att det tidigare fastställda målet om självfinansiering av den nordiska miljömärkningen bör omformuleras på så sätt att ett begränsat statligt stöd bör kvarstå för att finansiera sådant utvecklingsarbete som inte omedelbart kan förväntas bära sina egna kostnader.

Svanen är, uppger regeringen, den mest kända miljömärkningen i Norden och är i samtliga nordiska länder ett högt prioriterat konsument- och miljöpolitiskt redskap. I Sverige är miljömärkningen ett viktigt redskap för att realisera de konsumentpolitiska miljömålen att utveckla konsumtions- och produktionsmönster som minskar påfrestningarna på miljön och bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling.

Enligt regeringen har en förutsättning för systemets utveckling varit att de nationella organen har engagerat sig och deltagit i kriteriearbetet. Kostnaderna för kriterieframtagningen har inte kunnat bäras av systemet, och staten har därför årligen bidragit till verksamheten. De statliga bidragen varierar kraftigt i de nordiska länderna. Den nordiska utvärderingen som gjorts av Svanmärkningen visar att det kan uppstå motsättningar mellan miljö- och intäktshänsyn vid kriterieutvecklingen i ett system som endast finansieras av licensintäkter. Ju högre krav som ställs, desto färre produkter klarar att uppfylla dem, vilket i sin tur medför lägre licensintäkter. Det finns också en risk, anser regeringen, att miljömärkningsorganen kan beskyllas för att lägga för stor vikt vid intäktspotentialen framför miljöpotentialen vid val av produktgrupp.

Regeringen avser att under år 2002 återkomma med ett förslag om finansieringen av den nordiska miljömärkningen.

Motionerna

Christel Anderberg m.fl. (m) anser i motion L11 att ett fristående miljömärkningssystem – fritt från politisk inblandning – skulle vara mera trovärdigt. Det kan vara ett sätt för företag att visa miljömedvetenhet, certifiering ett annat. Det är inte bra att staten blandar sig i och förhåller sig partisk till dessa utvärderingsinstrument. Motionärerna yrkar att riksdagen ger regeringen till känna som sin mening att målet om självfinansiering av den nordiska miljömärkningen skall bestå (yrkande 4).

I motion L14 av Jonas Ringqvist m.fl. (v) framhålls att statens stöd till miljömärkningen i dag är ensidigt inriktat mot den nordiska miljömärkningen Svanen. Andra miljömärkningar såsom Demeter, KRAV och Bra Miljöval är i huvudsak hänvisade till de intäkter deras verksamhet genererar. Regeringens bedömning att Svanen även i framtiden skall få stöd till sådant utvecklingsarbete som inte omedelbart kan förväntas bära sina egna kostnader skapar en konkurrenssituation som entydigt missgynnar de fristående miljömärkningarna. Motionärerna anser att det i och för sig krävs ett statligt stöd för kriterieutveckling och uppbyggnad av certifiering av nya produktområden, men detta stöd bör fördelas på ett mera konkurrensneutralt sätt mellan de olika organisationerna för miljömärkning. Stöden kan lämpligen, enligt motionärerna, riktas till särskilda projekt när nya produktområden skall införas i miljömärkningen. Detta skall ges regeringen till känna (yrkande 4).

Utskottets ställningstagande

Regeringen har aviserat att den avser att under innevarande år komma med ett förslag som innebär en omformulering av det tidigare fastställda självfinansieringsmålet för det nordiska miljömärkningssystemet Svanen. Utskottet anser inte att det finns skäl att föregripa regeringens förslag. I sammanhanget vill utskottet också erinra om de uttalanden som gjordes i november 2001 i det av riksdagen godkända betänkande 2001/02:LU2 om det positiva i att regeringen avser att avsätta medel för att organisationer skall kunna söka medel för att utveckla kriterier för märkning men att det inte borde ankomma på utskottet att göra några närmare uttalanden vad gäller fördelningen av dessa medel eller formerna för denna.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna L11 yrkande 4 och L14 yrkande 4.

Märkning av kött**Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om märkning av annat svenskt kött än nötkött. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom EU.

Allmän bakgrund

Inom EU gäller sedan den 1 januari 2001 rådets förordning (EG) nr 2772/99 om allmänna bestämmelser för ett obligatoriskt system för märkning av nötkött. Sedan den 15 augusti 2000 gäller Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1760/2000 av den 17 juli 2000 om upprättande av ett system för identifiering och registrering av nötkreatur samt märkning av nötkött och nötköttsprodukter. Förordningen innebär att aktörer och organisationer som saluför nötkött inom gemenskapen skall märka köttet. Det obligatoriska märkningssystemet skall bl.a. innehålla ett referensnummer eller en referenskod som säkerställer sambandet mellan köttet och djuret eller djuren. Detta nummer kan utgöras av identifieringsnumret för det enskilda djur från vilket nötköttet kommer eller identifieringsnumret för en grupp djur, godkännandenummer för det slakteri där djuret eller gruppen djur slaktades samt medlemsstat eller tredje land där slakteriet är beläget eller godkännandenummer för den styckningsanläggning där slaktkroppen eller gruppen slaktkroppar styckades samt medlemsstat eller tredje land där anläggningen är belägen.

Från och med den 1 januari 2002 skall aktörer och organisationer även ange medlemsstat eller tredje land där djuret är fött, alla medlemsstater eller tredje land där djuret är uppfött samt medlemsstat eller tredje land där djuret har slaktats. Arbete har också inletts med ett liknande men enklare system för grisar. I Sverige finns sedan år 1995 en frivillig branschöverenskommelse om ursprungsmärkning av allt kött.

Enligt kommissionens förslag KOM(2001)475 till Europaparlamentets och rådets förordning om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska livsmedelsmyndigheten och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet skall bl.a. livsmedel, foder, livsmedelsproducerande djur och alla andra ämnen som är avsedda för eller kan antas ingå i ett livsmedel eller ett foder kunna spåras genom hela produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan. Förslaget är under behandling i ministerrådet (jordbruk). I förslaget talas inte om märkning utan om identifiering/spårbarhet. Detta innebär att en producent skall veta vem man köpt råvaror av samt till vem man levererat sina produkter. Dessa uppgifter skall systematiseras på ett sådant sätt att ansvariga myndigheter på begäran kan ta del av dem. Samtliga produkter skall dessutom ha någon typ av identifiering, t.ex. partinummer (ett krav som finns redan i dag). Syftet med förslaget är att om man upptäcker problem i sin produktion, så skall det gå att spåra och återkalla produkten.

Motionen

I motion L13 av Kjell Eldensjö m.fl. (kd) begärs ett tillkännagivande om att regeringen snabbt måste utreda om även griskött och andra köttslag kan omfattas av samma typ av märkning som nötkött. Motionärerna hänvisar till att för ursprungsmärkning av nötkött gäller sedan den 15 september 2000 särskilda regler som innebär att märkningen "svensk nötkött" betyder att köttet kommer från djur som är fött, uppfött och slaktat i Sverige (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är viktigt att även annat kött, inklusive fågelkött, än nötkött märks med sitt ursprung och förutsätter att regeringen fortsätter att arbeta för en märkning av annat kött än nötkött. Med hänsyn till det pågående arbetet inom EU som redovisats ovan finner utskottet inte skäl att föreslå någon riksdagens åtgärd med anledning av motionen. Bifall till motion L13 yrkande 2 avstyrks därför.

Märkning av fisk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden som gäller miljömärkning av vildvuxen fisk. Utskottet hänvisar till pågående arbete och tidigare ställningstaganden från riksdagens sida.

Allmän bakgrund

Redan i augusti 1996 fattade de nordiska fiskeriministerna beslut om att påbörja ett arbete med miljömärkning av fisk. Inom ramen för detta arbete har det utarbetats kriterier för miljömärkning av vildfångad fisk. Kriterierna presenterades vid det nordiska fiskeriministermötet på Svalbard i augusti 2000. Det beslöts då att arbetet med miljömärkning av fisk skulle fortsätta. Sverige har aktivt deltagit i arbetet. Parallellt med det nordiska arbetet finns sedan hösten 1998 ett kompletterande nationellt arbete under ledning av Fiskbranschens Riksförbund. Det nationella arbetet har resulterat i ett policy- och måldokument samt i en schematisk beskrivning av relevanta miljöaspekter som kan tjäna som underlag för ett kommande arbete med kriterier.

Europeiska kommissionen har som observatör följt det nordiska arbetet med kriterieutveckling och aviserat ett meddelande. Meddelandet kommer troligen att ta upp handels- och marknadsaspekter och kan eventuellt komma att utformas som komplement till den nya marknadsordningen. Miljömärkning av vildfångad fisk finns kortfattat behandlad i kommissionens grönbok Den framtida gemensamma fiskeripolitiken, där det sägs att kommissionen har för avsikt att sätta i gång en debatt om ekologisk märkning av fiskprodukter. Odlad fisk kan sedan år 1999 miljömärkas enligt de principer som finns angivna i EU:s förordning 91/2092/EEG om ekologiskt producerade livsmedel. Syftet är att skapa ett legalt ramverk för märkningen inom gemenskapen med regler för certifiering och ackreditering. Enligt vad utskottet erfarit prioriterar regeringen arbetet med märkning av fiskprodukter.

Från och med den 1 januari 2002 skall fiskeri- och vattenbruksprodukter som saluförs till konsument i detaljhandeln innehålla information om artens handelsbeteckning (vetenskapligt namn eller beteckning), produktionsmetod (fångst vid havs- eller insjöfiske eller vattenbruk) och fångstzon (var fisken är fångad). Detta finns reglerat i artikel 4 om konsumentinformation i EU:s

marknadsordning för fiskeri- och vattenbruksprodukter. Under år 2001 har det fattats beslut om tillämpningsföreskrifter till denna artikel. Marknadsordningen i övrigt trädde i kraft den 1 januari 2000.

Föreningen KRAV bildades år 1985 på initiativ av olika organisationer inom den ekologiska rörelsen. KRAV är en ekonomisk kontrollförening för ekologisk produktion med 28 rikstäckande medlemsorganisationer. Föreningen bildades för att skapa en trovärdig märkning av ekologiska livsmedel och förenkla för konsumenter att göra en miljöinsats genom sina dagliga inköp. Verksamhetsidén innebär framtagande av regler för ekologisk produktion, kontroll av att de efterlevs och information om KRAV-märket.

KRAV-märket återfinns på livsmedel, produktionshjälpmedel i jordbruket samt textilier som är ekologiskt producerade. KRAV kontrollerar både växtodling, djurhållning och förädling, distribution, fiskodling, biodling, vildväxande bär och svamp, import, butiker och restauranger. Produktionen sker enligt KRAV:s regler för ekologisk produktion.

Föreningen KRAV har på nationell nivå tagit beslut om att utarbeta ett system för miljömärkning av vildfångad fisk. Detta arbete planeras vara klart under år 2002. Inom det nordiska arbetet avvaktas dels kommissionens meddelande, dels resultatet av det arbete som KRAV har initierat.

Motionerna

I motion L13 av Kjell Eldensjö m.fl. (kd) framhålls det svenska projektet för att etablera en miljömärkning av vildfångad fisk. Motionärerna anför att ett samarbete mellan myndigheter och organisationer i syfte att undersöka möjligheterna till kravmärkning av fisk har inletts och yrkar att införandet av kravmärkning av vildvuxen fisk skall påskyndas. Detta skall ges regeringen till känna (yrkande 3).

Jonas Ringqvist m.fl. (v) anser i motion L14 att det är angeläget med en utveckling av miljömärkning av vildfångad fisk. Det arbete som regeringen har redogjort för har pågått under en längre tid utan något konkret resultat. Processen bör inte dra ut på tiden ytterligare. KRAV har redan kriterier för odlad fisk. Tillsammans med bl.a. fiskerinäringen och förädlingsledet har KRAV nu inlett ett arbete för att ta fram kriterier och bygga upp en certifieringsorganisation för vildfångad fisk. Enligt projektplanen skulle det inom ett år finnas miljömärkt vildfångad fisk på marknaden. Regeringen bör stödja detta arbete genom att anslå ett projektstöd till utvecklingen av en märkning av vildfångad fisk. Detta skall ges regeringen till känna (yrkande 5).

Utskottets ställningstagande

Utskottet erinrar om att regeringen i propositionen (2000/01:130) Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier uttalat att man anser att det är angeläget med en utveckling av miljömärkning av fisk för att ytterligare stimulera en utveckling mot ett hållbart utnyttjande av havsresurserna. Regeringen arbetar bl.a. inom det nordiska samarbetet för att främja en sådan märkning.

Med hänsyn till det arbete som pågår för att åstadkomma ett märkningssystem för vildfångad fisk och till att märkningsfrågan inte är alldeles okomplicerad, anser utskottet att motion L13 yrkande 3 inte bör bifallas.

När det sedan gäller motion L14 yrkande 5 om ett projektstöd till KRAV:s märkningsarbete för vildfångad fisk kan det konstateras att det av Konsumentverkets regleringsbrev den 20 december 2001 framgår att verket skall stödja konsumentorganisationer och andra organisationer som engagerar sig i konsumentfrågor. Vidare framgår att under år 2002 skall miljöorganisationers konsumentprojekt och projekt med inriktning på grupper som vanligtvis inte nås av konsumentinformation i tillräcklig utsträckning prioriteras. Utskottet anser att det inte bör ankomma på riksdagen att göra några uttalanden vad gäller den närmare fördelningen av dessa medel eller formerna för denna.

Med det anförda förslår utskottet att riksdagen avslår motion L14 yrkande 5.

Miljövarudeklarationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om

- en utredning om ett märkningssystem för varutranssport,
- LCA-baserade miljövarudeklarationer,
- beständig innehållsdeklaration samt
- informationskrav på producenter som använder GMO i sina produkter.

Utskottet hänvisar till bl.a. tidigare ställningstaganden från riksdagens sida och pågående arbete inom EU.

Bakgrund

De regler som behandlar genteknik finns i 13 kap. miljöbalken. Reglerna tillämpas enligt 1 § vid innesluten användning och avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer. Utförliga tillämpningsföreskrifter till 13 kap. miljöbalken finns i förordningen (1994:901) om gentekniskt modifierade organismer och i förordningen (2000:271) om innesluten användning av genmodifierade organismer. De svenska bestämmelserna grundas på motsvarande reglering inom EU. Bestämmelserna utgörs av flera EG-direktiv.

Inom biotekniken, som omfattar det tekniska utnyttjandet av celler eller cellbeståndsdelar, har på senare år det nya metodområdet, gentekniken, kommit att utvecklas. Genteknik utgör egentligen ett samlingsbegrepp för flera olika metoder för isolering, mångfaldigande och inplanterande av genetiskt material i levande celler. Gentekniken har särskilt kommit att tillämpas inom forskningen och växtförädlingen. Regleringen av gentekniken inom jordbruk och handel är i dag föremål för översyn både inom landet och internationellt. Avtalet för internationell handel med genmodifierade organismer – Cartagena-protokollet om biosäkerhet – undertecknades i maj 2000 i Nairobi. Pro-

tokollet bygger bl.a. på försiktighetsprincipen så som den kom att formuleras i juni 1992 i Riodeklarationen om miljö och utveckling. Försiktighetsprincipen har också beaktats vid utarbetandet av de ändringar som gjorts av EG-direktiven, som alltså ligger till grund för de svenska reglerna. De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken innebär att det ställs krav på försiktighetsmått och – vid yrkesmässig verksamhet – bästa möjliga teknik när en verksamhet eller åtgärd kan antas medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Vidare gäller den s.k. produktvalsprincipen även vid användning av biotekniska organismer. Jordbruksverket har meddelat utförliga föreskrifter om bl.a. aktsamhetskraven i författningarna SJVFS 1999:122–124.

Bioteknikkommittén lade år 2000 fram betänkandet Att spränga gränser – Bioteknikens möjligheter och risker (SOU 2000:103). I betänkandet lägger Bioteknikkommittén fram förslag om en svensk bioteknikpolitik i 21 punkter.

Vid behandlingen av direktiv 90/220/EEG om GMO i juni 1999 åtog sig ett antal länder inom EU ett frivilligt moratorium. Vid miljørådet i oktober 2001 hölls en öppen debatt om kommissionens nya förslag om spårbarhet och märkning. Från svensk sida konstaterades vid mötet att Sveriges målsättning är att åstadkomma ett fungerande, tillförlitligt och trovärdigt system som möjliggör valfrihet för användare och konsument. En brist i det nuvarande systemet är att GMO för s.k. innesluten användning har otillräckliga krav på märkning i dag. I fråga om moratoriet för godkännanden sades från svenskt håll att det bör finnas ett gemensamt spårbarhets- och märkningssystem innan nya tillstånd ges.

Skrivelsen

Regeringen betonar miljömärkningen som ett konsument- och miljöpolitisk redskap. Vidare konstateras att utvecklingen av miljömärkningssystem ständigt pågår såväl inom det nordiska samarbetet som inom EU.

När det gäller LCA-baserade miljövarudeklarationer, dvs. deklarerationer om en varas miljöbelastning under hela dess livscykel, hänvisar regeringen i skrivelsen till de slutsatser som EU:s miljöministrar har antagit om en integrerad produktpolicy, IPP. Slutsatserna syftar till att vara ministerrådets gemensamma synpunkter på den grönbok om IPP som Europeiska kommissionen presenterade i februari 2001.

Enligt regeringen är syftet med IPP att miljöanpassa produkter under hela deras livscykel och att göra dem mer resurseffektiva. Regeringen anför att Sverige under arbetet med IPP bl.a. har lyft fram att det är viktigt att tydliggöra livscykelaspekten och helhetsbegreppet på produkters och tjänsters påverkan på miljö och hälsa.

Motionen

I motion L13 av Kjell Eldensjö m.fl. (kd) framförs uppfattningen att miljömärkningen är ett viktigt konsument- och miljöpolitiskt redskap. Det finns i dag ingen märkning som visar färd sätt eller hur långt en vara har transporte-

rats. Kortare färdsträckor eller miljövänligare transporter är, enligt motionärerna, mycket angeläget för att minska utsläppen av växthusgaserna. Regeringen bör utreda möjligheterna till att ta fram ett sådant märkningssystem. Detta bör ges regeringen till känna (yrkande 4).

Samma motionärer yrkar i motion L13 att regeringen bör verka för enhetliga, lättillgängliga och internationellt övergripande system och metoder för framtagning av LCA-baserade miljövarudeklarationer. För att ta fram sådana deklarationer finns bl.a. en metod benämnd LCA – Livs Cykel Analys. Miljövarudeklarationen kan vara en s.k. "egendeklaration" där tillverkaren själv tar fram deklarationen eller en certifierad deklaration av ett godkänt certifieringsorgan. Detta bör ges regeringen till känna (yrkande 8).

Vidare framhåller samma motionärer i motion L13 att många produkter har komplexa materialsammansättningar som kan vara mycket svåra att identifiera och särskilja vid destruering. Exempel på produkter som på senare år av tillverkningsföretag med framgång har kunnat märkas beständigt med materialinnehållet är el- och telekablar. Motionärerna anser att sådan märkning bör kunna vidareutvecklas och omfatta även andra produkter sammansatta av olika material. Det anses angeläget att en beständig innehållsmärkning av produkter uppmärksammas och stimuleras av regeringen i det konsumentpolitiska arbetet. Detta bör ges regeringen till känna (yrkande 9).

Vidare yrkar samma motionärer i motion L13 att riksdagen bör ge regeringen som sin mening till känna att krav införs på de producenter som använder GMO i sina produkter att tydligt informera om detta eftersom riskerna med GMO ännu är okända. Kunskapen om hur miljö och hälsa påverkas av genteknik anses inte vara tillräcklig. Det är, enligt motionärerna, angeläget att genforskningens stora potential för medicinska, livsmedelstekniska och ekonomiska förbättringar inte motverkas, men samtidigt åligger det den politiska makten på såväl nationell som europeisk nivå att i möjligaste mån skydda medborgarna från oönskade och okända konsekvenser av denna utveckling (yrkande 5).

Utskottets ställningstagande

Av skrivelsen framgår att regeringen och dess myndigheter på såväl nationell som internationell nivå kontinuerligt arbetar för att utveckla miljömärkningssystemen. Utskottet finner därför inte skäl att föreslå någon särskild åtgärd från riksdagens sida med anledning av motion L13 yrkandena 4, 8 och 9.

Vad sedan gäller genmodifierade produkter vill utskottet erinra om att miljö- och jordbruksutskottet i det av riksdagen godkända betänkande 2001/02:MU5 uttalat att det genom märkning tydligt skall framgå att en produkt innehåller GMO och att ett motsvarande motionsyrkande avslogs med motiveringen att yrkandet ansågs väsentligen tillgodosett genom EG:s rättsakter och pågående arbete inom EU.

Lagutskottet har för sin del inte någon annan uppfattning än miljö- och jordbruksutskottet i denna fråga och föreslår att riksdagen avslår motion L13 yrkande 5.

Boende och resande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om

- debitering av el och vatten samt
- ett tillfälligt stopp för utbyggnaden av köpcentrum.

Utskottet hänvisar till pågående utredningsarbeten. *Jämför reservation nr 10 (v).*

Skrivelsen

Regeringen framhåller att hushållens energianvändning har stor betydelse för boendets miljöpåverkan. Energianvändningen för uppvärmning och tappvarmvatten medför t.ex. stora kostnader och bidrar till omfattande föroreningar av luften.

Statens energimyndighet har regeringens uppdrag att studera om mätperiodens längd bör regleras (dvs. hur ofta elanvändningen skall mätas och debiteras) och om preliminärdebitering av elförbrukning bör avskaffas. Uppdraget skall redovisas i juni 2002. Energimyndigheten samråder inom ramen för sitt uppdrag med Konsumentverket.

Under år 2002 inleds en försöksverksamhet i samarbete med Lunds Tekniska Högskola som syftar till att undersöka vilken elbesparingspotential som finns om kommunerna får bättre insyn och förståelse för sin elanvändning genom information om verklig elförbrukning. I studien kommer även att undersökas om och på vilket sätt elkonsumenternas beteende i så fall förändras.

Vad avser externa köpcentrum för dagligvaruhandel avser regeringen att i den aviserade översynen av plan- och bygglagen i relation till en hållbar utveckling inbegripa denna fråga.

Motionen

I motion L14 av Jonas Ringqvist m.fl. (v) begärs tillkännagivanden dels om att en individuell debitering av både energi och vatten bör göras obligatorisk för att tydligt stärka drivkrafterna för konsumenterna att spara på el, värme och vatten och för att förhindra att de som sparar på förbrukningen tvingas betala för dem som inte sparar (yrkande 6), dels om att en övergång till en obligatorisk timdebitering av el genomförs för att i större utsträckning möjliggöra en differentiering av elpriset utifrån faktisk tillgång (yrkande 7), dels om att nätavgiften för el tas ut som helt och hållet en rörlig kostnad för att de konsumenterna som har en låg förbrukning inte skall behöva subventionera dem som har en hög förbrukning (yrkande 8).

Samma motionärer begär i L14 att riksdagen för regeringen tillkännager som sin mening att ett tillfälligt stopp för utbyggnaden av externa köpcentrum införs i avvaktan på att plan- och bygglagen ses över. Motionärerna anser att den fysiska planeringen är avgörande för att skapa förutsättningar för en

hållbar konsumtion och livsstil. Inte minst vid valet av transportsätt spelar den fysiska planeringen stor roll. Enligt motionärerna är det uppenbart så att lagstiftningen i dag är otillräcklig för att garantera att tillräcklig miljöhänsyn och social hänsyn tas vid etableringen av sådana köpcentrum (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis upplysa om att det under våren 2002 på initiativ av branschorganisationen Svensk Energi, Konsumentverket och Statens energimyndighet kommer att etableras en Konsumenternas elrådgivningsbyrå i Stockholm, dit konsumenter och konsumentvägledare kan vända sig med sina frågor. Utskottet ser med tillfredsställelse på denna åtgärd, liksom på det arbete som nu utförs av Statens energimyndighet om mätning och debitering av elanvändning.

Enligt utskottets mening bör riksdagen avvakta resultatet av energimyndighetens arbete, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motion L14 yrkandena 6–8.

Vad angår ett tillfälligt stopp för utbyggnaden av externa köpcentrum är lagutskottet inte berett att inom ramen för förevarande ärende förorda ett sådant riksdagsbeslut, och avstyrker också bifall till motion L14 yrkande 3.

Frivillig verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om

- att tillvarata frivilligorganisationers insatser inom miljöområdet och
- de ideella organisationernas deltagande i det konsumentpolitiska internationella arbetet.

Utskottet hänvisar till bl.a. tidigare ställningstaganden från riksdagens sida.

Skrivelsen

Regeringen anför att den kommunala konsumentverksamheten och ideella organisationer i stor utsträckning har bidragit till ett ökat engagemang för miljöfrågor på lokal nivå. Vidare framhåller regeringen att Konsumentverket sedan början av 1990-talet på regeringens uppdrag har fördelat stöd till frivilliga organisationer som genomför projekt med konsumentpolitisk inriktning. Från och med budgetåret 2001 har ett nytt anslag inrättats, Åtgärder på konsumentområdet. Anslaget skall användas bl.a. för att ge fasta bidrag och projektstöd till konsumentorganisationer och till lokala och nationella projekt som på olika sätt främjar en god konsumentpolitik. Den del som avser projektstöd till konsumentorganisationer, och som fördelas av Konsumentverket,

kommer fr.o.m. år 2002 att ökas med knappt 2 miljoner kronor till att totalt omfatta drygt 5,2 miljoner kronor.

För att stimulera aktiviteten och engagemanget kring frågor som rör konsumtion och miljö, anser regeringen att det är särskilt viktigt att miljöorganisationer kan få bidrag för sitt arbete med konsumentfrågor. Regeringen avser därför att inom ramen för projektstödet särskilt prioritera miljöorganisationer som vill arbeta med konsumentfrågor.

Motionerna

Christina Axelsson och Anita Johansson (båda s) anför i motion L12 att information från såväl statliga verk som opinionsbildande organisationer behövs för att konsumenten skall få kunskap om miljörelaterade frågor. För att genomföra detta kunskapsmål praktiskt krävs att frivilligorganisationernas resurser tas till vara genom att de lyfts fram och kan söka medel för verksamhetsinsatser inom miljöområdet. Det yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen detta till känna (yrkande 1).

Samma motionärer anser vidare i motion L12 att Sveriges konsumenter måste kunna delta i debatten inom EU. Sveriges konsumentråd har ett särskilt ansvar att vara konsumenternas röst i EU, men även andra ideella konsumentorganisationer måste kunna få möjlighet att vara med vid de aktiviteter, hearingar etc. som anordnas i syfte att diskutera dessa frågor. Det är, enligt motionärerna, angeläget att det inrättas möjligheter för ideella organisationer till bidrag för att delta i det allt viktigare konsumentpolitiska internationella arbetet. Detta bör ges regeringen till känna (yrkande 4).

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan inte se att det föreligger någon motsättning mellan motionärernas uppfattning och den principiella inställning som regeringen har givit uttryck för tidigare och i den nu aktuella skrivelsen. I proposition 2000/01:135 Handlingsplan för konsumentpolitiken 2001–2005 poängterade regeringen vikten av god information om daglivaror och regeringens behov av organisationernas syn på olika frågor. I den nu aktuella skrivelsen redovisar regeringen att den kommer att prioritera projekt inom miljöorganisationer som vill arbeta med konsumentfrågor och utöka projektstödet till organisationer som arbetar med konsumentfrågor.

När motionsyrkanden med liknande innehåll behandlades för fyra månader sedan i betänkande 2001/02:LU2 anförde utskottet bl.a. att ett viktigt instrument för folkrörelserna och andra ideella organisationer att nå inflytande i konsumentpolitiken givetvis är ekonomiska resurser. Mot denna bakgrund är det med glädje som utskottet konstaterar att Konsumentverket i regeringens regleringsbrev den 20 december 2001 har givits i uppdrag att stödja konsumentorganisationer och andra organisationer som engagerar sig i konsumentfrågor. Vidare framgår att under år 2002 skall miljöorganisationers konsumentprojekt och projekt med inriktning på grupper som vanligtvis inte nås av konsumentinformation i tillräcklig utsträckning prioriteras.

Med det anförda föreslår utskottet att motion L12 yrkandena 1 och 4 avslås.

Reservationer

1. Medel för att uppnå miljömålet (punkt 1)

av Christel Anderberg, Henrik S Järrel, Elizabeth Nyström, Berit Adolfs-son och Petra Gardos (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L11 yrkande 2 och avslår motion 2001/02:L14 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Konsumentpolitiken bör enligt vår uppfattning vara inriktad på att öka den konkurrensutsatta sektorn, att vidga området för privat näringsverksamhet, att avveckla offentliga monopol och minska offentligt ägande i näringsverksamhet och att genom strukturella förändringar i form av avregleringar stimulera marknaden och företagandet. Den princip som måste ligga till grund för all politik, inklusive konsumentpolitiken, är att kunden alltid har rätt och att det är den enskilde medborgaren som skall ges tillbaka inflytandet och bestämmanderätten och få göra sina val och tryggt kunna förlita sig på sin egen kunskap, sunda lagar och en lyhörd och ansvarstagande marknad. Utan konkurrens försvinner incitamenten till nya produkter som till rimliga priser erbjuder konsumenterna miljövänliga lösningar.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion L11 yrkande 2 och med avslag på motion L14 yrkandena 1 och 2, som sin mening ge regeringen till känna.

2. Konsumentverkets uppgifter (punkt 2)

av Christel Anderberg, Henrik S Järrel, Elizabeth Nyström, Berit Adolfs-son och Petra Gardos (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L11 yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser att det statliga engagemanget på det konsumentpolitiska området bör föras över på andra aktörer som på sikt kan driva en både bättre och billigare konsumentpolitik än vad staten någonsin kommer att kunna göra. Konsumentverkets uppgifter är för närvarande alltför omfattande och leder dessutom till en splittring av verksamheten. De myndighetsutövande uppgifterna bör skiljas från verkets övriga uppgifter. Myndighetsfunktionen bör därmed begränsas till tillsyn över att den konsumenträttsliga lagstiftningen efterlevs. Förlagsverksamheten och provtagningsverksamheten bör enligt vår uppfattning privatiseras.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion L11 yrkande 5, som sin mening ge regeringen till känna.

3. Gröna nyckeltal (punkt 3)

av Rolf Åbjörnsson och Kjell Eldensjö (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L13 yrkande 7.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning är frivilliga miljöinsatser viktiga och måste uppmuntras så att det t.ex. lönar sig för företag att investera i produktion och utveckla ny teknik för att höja kvaliteten och minska resursåtgången. Ett exempel på en frivillig åtgärd är införandet av miljöledningssystem, såsom ISO och EMAS. Processen för att bli certifierad enligt något av miljöledningssystemen är dock relativt kostsam. Därför är det mest stora företag som certifieras. Även många mindre företag arbetar med miljöledningssystem men blir förbisedda när de gröna nyckeltalen beräknas.

Enligt skrivelsen arbetar regeringen med att ta fram siffror på ett enklare sätt och med ökad precision för att kunna beräkna de gröna nyckeltalen. Detta är lovvärt men vi menar att regeringen måste förändra systemet så att även företag som arbetar enligt enklare miljöledningssystem, och som inte certifieras, tas med i beräkningarna av de gröna nyckeltalen.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2001/02:L13 yrkande 7, som sin mening ge regeringen till känna.

4. Undervisning och forskning (punkt 5)

av Christel Anderberg, Henrik S Järrel, Elizabeth Nyström, Berit Adolfs-son och Petra Gardos (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L11 yrkande 1.

Ställningstagande

Genom kunskap och information får konsumenter ett verkligt inflytande över sin vardagliga konsumtion och känner att de kan påverka de globala miljöproblemen. Vi anser därför att det är av vikt att Skolverket nu följer upp den nya kursplanen, där hem- och konsumentkunskap ingår, med förnyade målformuleringar.

Enligt vår uppfattning detaljstyr regeringen forskningen i alltför hög grad. Detaljstyrning med krav på ökad samhällsnytta av det ena eller andra slaget begränsar den akademiska friheten och riskerar dessutom att få motsatt verkan. Forskning är naturligtvis centralt på ett sådant område som konsument- och miljöpolitiken och genererar underlag för arbetet med att förbättra information om och till konsumenter. En fri forskning har dock bättre förutsättningar att lyckas, varför statens mål bör vara att skapa förutsättningar för utveckling och bibehållande av starka och självständiga forskningsinstitutioner.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion L11 yrkande 1, som sin mening ge regeringen till känna.

5. Informationscentrum för bioteknik (punkt 6)

av Rolf Åbjörnsson och Kjell Eldensjö (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L13 yrkande 6.

Ställningstagande

Riksdagen har enligt vår uppfattning ett särskilt ansvar för att kunskap i frågor sprids och fördjupas i de breda folklagen. Studier visar att svenskarna har en generellt sett mer negativ hållning till genmodifierade produkter (GMO) än de flesta andra i Västeuropa. Detta tycker vi måste tas på största allvar. Vi vill därför att regeringen verkar för att det upprättas ett informationscentrum för bioteknik.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2001/02:L13 yrkande 6, som sin mening ge regeringen till känna.

6. Emballage (punkt 8)

av Rolf Åbjörnsson och Kjell Eldensjö (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L13 yrkande 10.

Ställningstagande

Många varor har i dag onödigt omfattande och komplicerat emballage, vilket försvårar återvinning. En miljö- och konsumentvänlig politik kräver enligt vårt synsätt att emballagehysterin dämpas. Vi anser därför att regeringen i det konsumentpolitiska arbetet bör lägga ned betydande möda på att verka för en minskande volym varuemballage och speciellt ägna uppmärksamhet åt att så långt möjligt mängden emballage bestående av sammansatta material reduceras.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2001/02:L13 yrkande 10, som sin mening ge regeringen till känna.

7. Miljömärkning (punkt 9)

av Christel Anderberg, Henrik S Järrel, Elizabeth Nyström, Berit Adolfs-son och Petra Gardos (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L11 yrkande 3 och avslår motion 2001/02:L13 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att märkning av varor skall vara ett konkurrensverktyg snarare än ett statligt kontrollmedel. Märkningen av varor som konkurrensmedel försvinner genom att utrymmet att bjuda ut varor baserat på att de har vissa egenskaper minskar. Konsumenter efterfrågar en god produktinformation om vilka åtgärder företagen vidtar för att uppfylla kriterier. Detta behov tillgodoses av företagen genom att de frivilligt marknadsför och säljer produkter som konsumenterna efterfrågar. Enligt vår uppfattning är därför självreglering och god branschsedvänja bättre än lagar och regler om statlig märkning. Märkning av varor bör därför vara frivillig och självfinansierad.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion L11 yrkande 3 och med avslag på motion L13 yrkande 1, som sin mening ge regeringen till känna.

8. Miljömärkning (punkt 9)

av Rolf Åbjörnsson och Kjell Eldensjö (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L13 yrkande 1 och avslår motion 2001/02:L11 yrkande 3.

Ställningstagande

Miljömärkning av varor är ett frivilligt åtagande. Vi anser dock att det är av värde för konsumenterna att statliga myndigheter är starkt pådrivande i miljömärkningsfrågan och att de på ett lättillgängligt sätt ges kunskap om de olika miljömärkningarnas innebörd och hur dessa kan jämföras med varandra.

Vi vill att tillhandahållande av varor som når upp till kriterierna för miljömärkning i ännu högre grad än i dag skall uppmuntras och prioriteras i den statliga konsumentpolitiken. Likaså skall deras jämförbarhet sinsemellan uppmuntras och prioriteras.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion L13 yrkande 1 och med avslag av motion L11 yrkande 3, som sin mening ge regeringen till känna.

9. Nordisk miljömärkning (punkt 10)

av Christel Anderberg, Henrik S Järrel, Elizabeth Nyström, Berit Adolfs-son och Petra Gardos (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L11 yrkande 4 och avslår motion 2001/02:L14 yrkande 4.

Ställningstagande

Vi anser att ett fristående miljömärkningssystem, fritt från politisk inblandning, skulle vara mera trovärdigt. Den politiska styrning som regeringen sätter sin tilltro till leder till misstanke om att miljömärkning är regeringens sätt att ytterligare driva igenom sin miljöpolitik. En fristående miljömärkning kan vara ett sätt för företag att visa miljömedvetenhet, certifiering ett annat. Där-

för skall enligt vår mening målet om självfinansiering av den nordiska miljömärkningen kvarstå.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion L11 yrkande 4 och med avslag på motion L14 yrkande 4, som sin mening ge regeringen till känna.

10. Boende och resande (punkt 14)

av Tanja Linderborg och Tasso Stafilidis (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L14 yrkande 3 samt avslår motion 2001/02:L14 yrkandena 6–8.

Ställningstagande

Vi anser att den fysiska planeringen är avgörande för att skapa förutsättningar för en hållbar konsumtion och livsstil. Inte minst vid valet av transportsätt spelar den fysiska planeringen stor roll. Externa köpcentrum genererar mer biltrafik, försämrar tillgängligheten till dagligvaruhandel för dem som saknar bil eller körkort och de utarmar stadskärnorna. Detta är för oss en viktig konsumentpolitisk fråga. Enligt vår uppfattning är det uppenbart att lagstiftningen är otillräcklig för att garantera att tillräcklig miljöhänsyn och social hänsyn tas vid etableringen av externa köpcentrum. Därför behövs ett tillfälligt stopp av utbyggnaden i avvaktan på att plan- och bygglagen ses över.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion L14 yrkande 3 och med avslag på motion L14 yrkandena 6–8, som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Källsortering

av Rolf Åbjörnsson och Kjell Eldensjö (båda kd).

För att underlätta för konsumenterna att sortera ut farligt avfall på rätt sätt måste insamlingen av sådant avfall underlättas. Ett sätt att göra detta är att införa ”hushållsnära insamling”, vilket innebär att det finns holkar för farligt avfall i anslutning till hushållens soptunnor. Vi ser med tillförsikt fram emot att regeringen under år 2002 kommer att ta ställning till de förslag som utredningen för översyn av producentansvaret lagt fram i slutbetänkandet (SOU 2001:102) Resurs i retur. Ett av förslagen går ut på en utökad fastighetsnära insamling. Vi finner därför inte skäl att formellt avge en reservation till förman för motion L13 yrkande 11.

2. Märkning av kött

av Rolf Åbjörnsson och Kjell Eldensjö (båda kd).

Väldigt många människor i Sverige är mycket angelägna om att få veta varifrån de olika köttslagen som säljs i butikerna kommer. För ursprungsmärkning av nötkött gäller sedan den 15 september 2000 särskilda regler som innebär att märkningen ”svenskt kött” avser kött som kommer från ett djur som är fött, uppfött och slaktat i Sverige. Vi anser att detta är ett bra och viktigt första steg men att det så snart som möjligt bör följas av flera. Med hänsyn till det arbete för en märkning av annat kött än nötkött som pågår inom EU finner vi inte nu skäl att formellt avge en reservation till förman för motion L13 yrkande 2.

3. Miljövarudeklarerationer

av Rolf Åbjörnsson och Kjell Eldensjö (båda kd).

Vi menar, som regeringen, att miljömärkningen är ett viktigt konsument- och miljöpolitiskt redskap. Den sätter press på tillverkarna och ökar konsumenternas miljömedvetenhet. I dag finns en rad olika märkningar av livsmedel, såsom miljö-, rättvise- och kvalitetssymboler. Det finns dock några områden som fortfarande saknar märkning och det är för oss angeläget att de kommer till stånd.

Märkning som visar färd sätt eller hur långt en vara har transporterats saknas. Kortare färdsträckor och miljövänligare transporter är mycket angeläget för att minska utsläppen av växthusgaserna. Vi menar därför att det vore bra med ett märkningssystem som visar vilket transportmedel som har använts vid leveransen av en vara och hur långt den har transporterats.

Kunskapen om hur miljö och hälsa påverkas av genteknik är inte tillräcklig. Det är angeläget att genforskningens stora potential för medicinska, livs-

medelstekniska och ekonomiska förbättringar inte motverkas men samtidigt åligger det den politiska makten, på nationell och europeisk nivå, att i möjligaste mån skydda medborgarna från oönskade och okända konsekvenser av denna utveckling. Det finns en stor risk för att genmodifierade växter sprider sina anlag till närbesläktade arter som stör ekosystemet. Vi vill understryka att eftersom riskerna med GMO ännu är okända så borde de producenter som använder GMO i sina produkter tydligt informera om detta.

Under senare år har miljövarudeklarationer börjat användas i kampen för en bättre miljö. Dessa redovisar varans miljöbelastning totalt under hela dess livscykel. Som hjälp för att ta fram deklarationer finns bl.a. en metod som benämns LCA (Livs Cykel Analys). Denna ganska komplicerade metod bestämmer produktens totala miljöbelastning under hela dess livslängd, från råvaruframtagningen till dess varan återvinns eller destrueras. Vi menar att den statliga konsumentpolitiken bör verka för internationellt överenskomna LCA-baserade miljövarudeklarationssystem och metoder som är övergripande, enhetliga, lättillgängliga och överskådliga för såväl producenter som konsumenter.

Många produkter har komplexa materialsammansättningar som kan vara mycket svåra att identifiera och särskilja vid destruering. El- och telekablar är exempel på sådana produkter som på senare år av tillverkningsföretag med framgång har kunnat märkas beständigt med materialinnehållet. Sådan märkning bör kunna vidareutvecklas och omfatta även andra produkter sammansatta av olika material. Vi anser därför att det är angeläget att beständig innehållsmärkning av produkter uppmärksammas och stimuleras i det konsumentpolitiska arbetet.

Vi utgår från att regeringen och dess myndigheter på såväl nationell som internationell nivå kontinuerligt arbetar för att utveckla miljömärkningssystemen, och finner inte nu skäl att föreläggas en reservation för motion L13 yrkandena 4, 5, 8 och 9.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

I regeringens skrivelse 2001/02:68 lämnas en lägesrapport om det arbete som regeringen och dess myndigheter bedriver för att uppnå miljömålet i konsumentpolitiken.

Följdmotioner

2001/02:L11 av Christel Anderberg m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av kunskap och information.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av konkurrens.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om märkning av varor.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att målet om självfinansiering av den nordiska miljömärkningen skall kvarstå.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Konsumentverkets roll.

2001/02:L12 av Christina Axelsson och Anita Johansson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ideella organisationers arbete med konsumentfrågor och miljön.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om näringslivets ansvar för information till konsumenterna.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om insamling av trasiga elartiklar.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konsumenternas arbete i EU.

2001/02:L13 av Kjell Eldensjö m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att prioritera och uppmuntra miljömärkningar samt spridande av kunskap om deras innebörd och jämförbarhet sinsemellan.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att snabbt utreda och införa ursprungsmärkning av också annat svenskt kött än nötkött.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Kravmärkning av fisk.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett märkningssystem för transport av varor.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om krav på producenter som använder GMO i sina produkter att tydligt informera om detta.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om upprättandet av ett informationscentrum för bioteknik.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om gröna nyckeltal.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för enhetliga, lättillgängliga och internationellt övergripande system och metoder för framtagning av LCA-baserade miljövärdeklamationer.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att för ökad miljöhänsyn verka för att produkter sammansatta av flera olika material i större utsträckning förses med beständig innehållsdeklamation.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att minska volymen av varuemballage, speciellt sådana som består av flera olika material.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om insamling av farligt avfall.

2001/02:L14 av Jonas Ringqvist m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de mycket stora skillnaderna mellan olika inkomstgruppers resursanvändning och miljöbelastning måste prägla arbetet med att få till stånd hållbara konsumtionsmönster.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör genomföra en samlad översyn av drivkrafter

som påverkar konsumenter till mer miljöanpassade konsumtionsmönster samt drivkrafter som motverkar miljöanpassade konsumtionsmönster.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett tillfälligt stopp för utbyggnaden av externa köpcentrum införs i avvaktan på att lagstiftningen ses över.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett fortsatt statligt stöd till miljömärkning skall fördelas på ett mer konkurrensneutralt sätt mellan de olika organisationerna för miljömärkning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen snarast bör stödja KRAV:s arbete med utvecklingen av en märkning av vildfångad fisk genom ett projektstöd som bör rymmas inom den ram som regeringen eller Konsumentverket disponerar för konsumentpolitiken.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en individuell debitering av både energi och vatten bör göras obligatorisk för att förstärka drivkrafterna för konsumenterna att spara på el, värme och vatten och för att förhindra att de som sparar tvingas betala för dem som inte sparar.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en övergång till obligatorisk timdebitering av el genomförs för att i större utsträckning möjliggöra en differentiering av elpriset utifrån faktisk tillgång.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att nätavgiften för el skall tas ut som en helt och hållet rörlig kostnad för att de konsumenter som har en låg förbrukning inte skall behöva subventionera de konsumenter som har en hög förbrukning.